

DE AANSLAG OP DE KRUIJF DOOR JAN NABER EN ALBERT ROZEMAN

©Albert Metselaar, Hoogeveen 2022 albertmetselaar@home.nl

*Hendrik de Kruijff,
inspecteur van politie,
SD'er, op een foto uit een
waarschuwingsblaadje van
het verzet. De bedoeling
was om hem uit de weg te
ruimen. De aanslag door
Jan Naber en Albert Roze-
man uit Hoogeveen is
helaas mislukt.
Hendrik de Kruijff of Kruijff
werd geboren op 5 januari
1903 in Doetinchem. Hij
trouwde op 24-jarige
leeftijd op 2 juni 1927 te
Assen met Roelofje Bakker
uit Odoorn, eveneens
wonend te Assen. Hij was
toen agent van politie.*

“17 juli (1943). De Kruijff, een berucht hoofd van de Gestapo die hier steeds in de buurt de jongelui als vee opjoeg, is door 4 schoten neergeknald. Terreur wordt nu met terreur vergolden. Overall branden hier in de buurt de NSB-boerderijen, gebouwen en die de afpersing vergemakkelijken en hopen koolzaad af.” Een notitie in het oorlogsdagboek van Wolter Neutel. De aanslag had plaatsgevonden op 16 juli te Assen, volgens het rapport van Hemke van der Zwaag over alle overvallen en aanslagen van de KP in Drenthe. Het was de periode dat de aanslagplegers, Jan Naber en Albert Rozeman, woonden in een schuilplaats. Het was een tent van zeildoek, c.q. de ‘bronchitiskeet’, in de bossen tussen de Kerkhoflaan en het Rechttuit bij Hollandscheveld. De achtergronden:

Op de rechtszitting tegen Hendrik de Kruijff op donderdag 6 juni 1946 werden vijf bezwarende feiten uitgelicht. Als eerste was er de arrestatie te Nieuw-Amsterdam van de gebroeders Gerards en G. Rotman, die zich als illegaal werkers verdienen hadden gemaakt bij hulpverlening aan de ontvluchting van Franse krijgsgevangenen uit Duitse kampen. Rotman kwam uiteindelijk om in een concentratiekamp. Op 4 januari 1943 deed Hendrik de Kruijff een inval in assen, ten huize van kolenhandaelaar Bosscha. Daarbij werd geschoten op de zoon des huizes. Het derde geval speelde zich af te Wezuperbrug, waar Jan Boer uit Smilde werd opgepakt. Jan Boer over-

leefde de concentratiekampen, maar overleed na thuiskomst aan de geleden ontberingen. Dan was er nog een huiszoeking bij landbouwer Franke Visser, een zwager van Jan Boer. Bij Pieter Hoekstra te Appelscha werden drie Joden en een ondergedoken student opgepakt. De Joden kwamen om in Auschwitz. Hendrik de Kruyff plaatste de vrouw van Hoekstra een pistool op de borst, en voegde daar de bedreiging aan toe, dat hij *“haar zou neerleggen of 't huis in brand zou steken”*. Er speelde nog veel meer, dan deze vijf zaken. Bij een onderzoek in Nijveen nam De Kruyff een zak met gouden tientjes in beslag. Bij het verhoor van de schilder Dozy te Elp had hij de man flink mishandeld. Hendrik de Kruyff had veel spijt van alles, zei hij tij-dens de rechtszitting. *“Ik bied Drenthe mijn excuses aan, maar de getuigen moeten objectief zijn en er geen dingen bij halen die niet gepasseerd zijn.”*

We lezen in de Provinciale Drentsche en Asser Courant van vrijdag 7 juni: *“De advocaat-fiscaal Mr. Louett Feisser wijst in zijn requisitoir op de leidende rol die verdachte heeft vervuld. Hij nam verhoren af, gaf opdrachten en deed pogingen buiten de opdrachten om nog meer mensen in de handen der Duitsers de spelen. Hij had de onheuse gewoonte gevonden radio's als afgesteld op de Engelse zender te doen voorkomen, dreigde met zijn vuurwapen en roofde geld. De SD'ers wisten zeer goed welke man zij uitkozen om hen te helpen. Dat verdachte zich na de aanslag, die op zijn leven gepleegd is, beter gedragen heeft, wil spreker niet als een ontlasting van de bezwarende feiten beschouwen. Daar kwam de factor angst bij te pas en de veiligheidsoverweging in verband met het feit dat de oorlog toen voor elkeen zichtbaar beslist was. Men kan moeilijk aannemen, meent spreker, dat verdachte tot inkeer was gekomen. Duidelijk blijft ons voor ogen staan, dat verdachte door zijn onvaderlandslievende manier van werken het grootste gedeelte van de schuld draagt voor de terreur die de SD hier in Drenthe heeft uitgeoefend. De misdaden die hij pleegde zijn hem zeer zwaar aan te rekenen. Er is geen reden voor enige clementie en daarom vraag ik, zo eindigde spreker, uit volle overtuiging de doodstraf met ontzetting uit de kiesrechten en het recht om openbare ambten te bekleden.”* Een zwaar collaborerende politieman, met arrestaties en doden in een gebied dat zich uitstreckte van Nieuw-Amsterdam tot Appelscha. Dat was Hendrik de Kruyff, zo werd geconstateerd voor het Gerechtshof te Leeuwarden, 6 juni 1946.

COÖRDINERENDE ROL BIJ ETNISCHE ZUIVERING VAN OKTOBER '42

Opvallend is dat we niets lezen over de centrale rol van Hendrik de Kruyff bij het wegvoeren van de Joodse gemeenschap van Drenthe. Dat hij deze rol had, weten we door het dossier van de deportatie dat in de gemeente Coevorden werd bijgehouden. Met potlood werden notities gemaakt. Er was contact met De Kruyff op 2 oktober. Er was contact op 3 oktober. Dit zijn de beide dagen dat alle Drentse Joden werden opgepakt, thuis of in de Drentse werkkampen. Hendrik de Kruyff wist te vertellen wie nog mocht blijven of wie al mee moest. Zijn voornaam staat er niet bij, in deze notities. Het ging over *“de Kruijff namens Sich.pol. Assen”*. Hij sprak namens de Sicherheits Polizei, de SD. De boodschap van De Kruijff, daaronder genoteerd, niet gecorrigeerd op Nederlands, afkortingen voor de leesbaarheid wel uitgeschreven, voor zover er zekerheid over is:

“Laatste moment Rijkscommissaris alle Joden. Brengt oproeping voor 82 Joden en van doch verder alle Joden. Uitzonderingen: De gemengde huwelijken. Plaats samenkomst (vóór 11 ½). Vannacht overbrengen naar Westerbork. In oproep staat wat meenemen. Gemengde huwelijk kinderlooze 't Joodsche deel mee. Kinderen boven

16 j. dan Joodsche deel mee. Alle Joden ook zieken (roodvonk, typhus en diphterie) alle vervoerbare. Buitenlandse Joden (behalve Arg. Denen It. Zweeden Spanje) ook. Gas water elektriciteit. Vuren geblust. Ramen sluiten. Uitgangs Deuren afsluiten verzegelen. Kan morgen wel. Sleutels nemen de Joden mede. Distributiekaarten ook medegeven. Kleding uitrusting en vermogens stukken. Eten voor 3 dagen (zoo mogelijk) meenemen, bederfelijk wel mede. Eten van bederf dan wel sleutel aan politie. Huizen door de weermacht sleutels gemeente politie. Alle Joden in huizen Joden ook meenemen. Indien Joden niet aanwezig Rapport sinds wanneer weg en nazenden.

Gemengde huwelijken kinderen, 't Joodsche deel medenemen. Gemengde huwelijken indien beneden 16 jaar Joodsche deel thuis. Boven 16 jaar Joodsche vader meenemen. Geval van Louis van Coevorden vader meenemen en dochters blijven thuis. Ziekenhuis- patiënten alle transportfähige. Duitse arts. Verklaringen naar Sicherheits Polizei. Behalve besmettelijke ziekte. Niet slepen of weggeven van meubelen. Indien publiek lastig dan arresteren voor Sicherheits Polizei. Godsdienst leeraar ook arresteren.

1 koffer of rugzak per persoon met labels waarop naam voornaam geboortedatum en 't woord Holland. 1 paar werklarzen. 2 paar sokken. 2 onderbroeken. 2 hemden. 2 wollen dekens. 1 werpkak. 2 stel beddegoed (~~overtrek~~) Kussensloopen en laken. 1 eetnap. 1 beker. 1 lepel en eetbestek. 1 pull-over. 1 handdoel en toiletartikelen. Proviand drie dagen. Alle distributiebescheiden. Bagage in gedeelten pakken. Grote bagage wordt in plaats van vertrek afzonderlijk ingeladen. Distributie persoonsbewijs in den zak. Dieren aan burgemeester. Giro- en bankrekening enz. moeten Joden in Westerbork overleggen. Overbrenging voor 12 uur zaterdag."

Voor wie mocht denken dat dit een niet ter zake doende en te uitgebreiden mededeling is: dit toont aan dat Hendrik de Kruijff de politie van Coevorden tot in de details instrueerde over het wegvoeren van de Joodse gemeenschap van Coevorden. Wie wel, wie niet, wat moesten ze meenemen, wat doe je met andere burgers die zich verzetten tegen het wegvoeren van de Joodse gemeenschap, noem maar op. Als dat zijn rol was op het moment dat hij telefonisch contact had met Coevorden, mogen we verwachten dat hij deze rol ook had voor de andere Drentse gemeenten. Je geeft als SD niet even een 'tussenpersoontje' alle info, praat hem helemaal bij, en laat hem Coevorden bijpraten, terwijl je voor andere gemeenten weer derden bijpraat. Dat leidt tot tegenstrijdige uitspraken, onduidelijkheid en mogelijkheden om het beleid te saboteren.

Dit was blijkbaar Hendrik de Kruijff zijn rol in de Shoah. We lezen er helemaal niets over als hij na de oorlog voor de rechter staat. Het was ook geen reden om een aanslag op hem te plegen. Tegenwoordig zouden we bij een etnische zuivering tot in de details natrekken wie wat heeft gedaan, gecoördineerd, wie welke opdracht gaf en hoe dat hem of haar aan te rekenen is. De politie voerde gewoon uit wat hij door heeft gegeven. De burgemeesters hadden vooraf al volop meegewerkt door het aanleveren van alle noodzakelijke informatie. Niemand werd er na de oorlog op aangesproken. Op de deportatielijsten stonden de namen van 1416 Drentse Joden. Zeker 1240 zijn er omgekomen. Los daarvan waren er niet-Drentse Joden in de werkkampen, die ook werden afgevoerd. Dit alles dus ook nog los van de centrale rol van 'ons' Drentse Kamp Westerbork, waarmee geen link met De Kruijff te leggen is.

Oosterhoutstraat 80, Assen. De woning staat er nog.

De directe aanleiding voor de aanslag op Hendrik de Kruyff vinden we terug in het dagboek van Arnold Douwes, bij de notities over woensdag 14 juli 1943: *“De aartsverrader De Kruyff uit Assen heeft, als duikelaar vermomd, een week doorgebracht in Hollandscheveld en omgeving, althans dat werd uit betrouwbare bron meegedeeld. De toestand is uiterst gespannen. Verwacht worden grote razzia’s.”* Verwacht werd dat Hendrik de Kruyff veel informatie had kunnen inwinnen, tijdens de week in Hollandscheveld en omgeving. Dat betekende verwachte arrestaties en doodstraffen voor diverse leden van de LO ter plaatse. Dit was aanleiding genoeg om iemand te executeren, om meer slachtoffers van de goede kant te voorkomen. De reden van de aanslag op De Kruyff was daarmee ook een direct eigenbelang. Hij had informatie kunnen inzamelen, die de SD bij Johannes Post en andere kopstukken van de LO zou kunnen brengen.

De foto van Hendrik de Kruyff stond in een illegaal verspreid opsporingsblad van het verzet. Maar een foto, en iemand in het echt tegenkomen, die je dan ook nog eens doodschiet, dat vraagt om zekerheid. Indirect was Albert Rozeman al eens bij activiteiten van Hendrik de Kruyff betrokken geweest. Hij zal toen zelf geen persoonlijk contact hebben gehad. In een biografietje, bewaard in het verzetsarchief van Hemke van der Zwaag, vertelt Rozeman dat hij vanaf 1941, tot zijn onderduiken, aan het werk was bij de gemeentepolitie. Hij deed administratief werk. Op 2 oktober 1942 zat Albert Rozeman met enkele andere personen achter een tafel in het marktcafé, toen daar de Joodse inwoners van Hoogeveen binnenkwamen. Ze werden allemaal geregistreerd. Hij was één van degenen die de administratie deed. We weten het, want in de Joodse dossiers van de gemeente Hoogeveen is een lijst bewaard, met alle namen van alle betrokken medewerkers van de Hoogeveense politie. Dit is iets waar hij later niet trots op zal zijn geweest. Het is nooit door hem genoemd in een interview of een bijdrage in een historische publicatie, ook niet toen deze verzorgd werden door zijn makker Jan Naber.

VOORBEREIDING VAN DE AANSLAG

Het voorwerk voor de aanslag werd gedaan door Johannes Post. Hij verkende het huis van De Kruyff in Assen (Oosterhoutstraat 80), won informatie in over zijn leefgewoontes en regelde een contactadres. Johannes was toen net bewapend. Hij ontving op 6 juli 1943 een revolver van Arnold Douwes. Overigens stonden Jan Naber en Albert Rozeman ook al in contact met Simon Schoon, de leider van het LO-District Vries en man van het eerste uur van de Knokploeg Noord-Drenthe. In het naar deze KP genoemde boek vertelde Simon Schoon in 1970 over de voorbereidingen van een aanslag op het distributiekantoor in Vries, die door Jan en Albert zou worden uitgevoerd, maar niet doorging. Simon Schoon kwam ook op de provinciale vergaderingen van de LO in Hoogeveen. Met zoveel banden tussen Jan en Albert en Assen en omgeving, zal een onderduikadres om na de aanslag te overnachten geen probleem zijn geweest.

De aanslag zou plaatsvinden op vrijdag 16 juli 1943. Zowel Anne de Vries (“Levensroman van Johannes Post”) als Geert Hovingh (“Johannes Post. Exponent van het verzet”) zijn kort over wat eraan vooraf ging. Hun informatie is vrijwel het zelfde. Wat ook helder is: Jan Naber en Albert Rozeman (de NV) gingen met aarzeling akkoord, nadat Johannes Post hen uitlegde wat het plan was. Het lijkt erop dat noch Jan, noch Albert, de details hebben vastgelegd, anders hadden we meer geweten. Ook in de verslagen bij het NIOD, opgesteld in de periode direct na de oorlog door diverse KP-ers en LO’ers uit de organisaties zelf, komen we niets tegen over deze aanslag.

Het was ook geen bevel van Johannes Post aan twee onder hem staande KP'ers. De NV stond niet onder bevel, van wie dan ook. Ze werkten samen met anderen, dat is wat uit de beschikbare informatie naar voren komt. Ze werkten samen met de KP-Meppel, ze werkten samen met Johannes Post, ze werkten later ook samen met de KP-Rieks, toen het ging over wapendroppings binnenhalen. Samenwerken, dat is ook vrijwel letterlijk wat Jan Naber schreef in zijn naoorlogse verslagje, waarin hij uiterst summier aangaf wat hij in de oorlog had gedaan. Dit vinden we erin, in het archief van Hemke van der Zwaag: *“Na onderduiken in juni 1943 en na ongeveer drie maanden met Johannes Post gewerkt te hebben, in verband met KP-Meppel of in samenwerking met Victor meegedaan aan een tiental overvallen.”* Dezelfde tekst vinden we in het biografietje van Albert Rozeman. Ze zullen het samen hebben doorgesproken. Alle KP'ers en leidende LO'ers moesten na de oorlog verslag uitbrengen.

De NV, Nico en Victor, oftewel Jan Naber en Albert Rozeman, zouden de aanslag uitvoeren. Op dat moment waren ze met Johannes Post in de bossen tussen het Rechthuis en de Kerkenkavel, in de 'Bronchitisshut'. De indruk die we ook krijgen: de actie is niet alleen het voorwerk van Johannes Post geweest. Jan Smallegen uit Assen was een Drentse voorman van de LO en kwam net als Simon Schoon bij overleg in Hoogeveen. Johannes werkte in de LO en viel onder het District Hoogeveen, onder leiding van Arnold Zandbergen. Alle acties werden onderling besproken. Zo zal ook deze actie in het LO-netwerk zijn doorgenomen. We lezen ook nergens over een Johannes Post die dagenlang De Kruyff schaduwde. Aannemelijk is dat via de LO deze informatie werd ingebracht. Dat gaf ook extra gewicht aan de vraag of Jan Naber en Albert Rozeman de aanslag wilden uitvoeren. Het was een weloverwogen besluit, de LO in Drenthe steunde hen.

Het Nederlandsch Algemeen Politieblad van 24 juli 1943 gaf de aanslag als volgt weer: *“In de avond van 16-7-1943 te 23 uur is te Assen een pistoolaanslag gepleegd op de hoofdwachtmeester-rechercheur van gemeente politie H. de Kruyff, gedetacheerd bij de SS en SD. Eén der personen, die de getroffene, die naast zijn woning stond, aansprak, trok een pistool, caliber 6.35 m/m, en loste vier schoten daaruit, waarvan twee De Kruyff troffen, waardoor deze gewond werd. Signalement dader: ongeveer 1,70 m, ongeveer 25 jaar, achterovergekamd haar, sprak met Drentsch dialect; kleding: bruin, althans donker kostuum; blootshoofd. De andere persoon was van dezelfde leeftijd. De Kapitein van Gemeente Politie te Assen verzoekt opsporing, aanhouding en voorgeleide van deze onbekende personen.”* Er was één dader, de tweede schoot niet. Wie schoot er? Jan Naber nam veelal de leidende rol op zich.

DE AANSLAG ZELF

Jan Naber en Albert Rozeman wisten dat Hendrik de Kruyff de gewoonte had om rond 23.00 uur zijn hond uit te laten. Ze stelden zich op bij zijn woning aan de Oosterhoutstraat te Assen. Hendrik kwam met zijn hond naar buiten. Hij werd aangesproken door Jan Naber. Deze trok zijn pistool en schoot 4x op hem. Daarna renden Jan en Albert Rozeman weg, om onderdak te zoeken in hun schuiladres voor die nacht. Ergens in Assen. De dag of enkele dagen erna gingen ze terug naar de 'Bronchitiskeet'.

In de dag- en nachtrapporten van de gemeentepolitie van Assen staat het volgende genoteerd over de aanslag: *“Vrijdag 16 Juli 1943. 4.45 uur. Alarmeringsbericht no. 212. De Kapitein van de Gemeente Politie te Assen, verzoekt opsporing, voorgelei-*

ding van een onbekend persoon, die op 16 Juli 1943 te omstreeks 23 uur een aanslag heeft gepleegd op de rechercheur van Politie H.de Kruijff, thans gedetacheerd bij de SS, SD te Assen. Hij werd door 4 schoten getroffen doch is niet levensgevaarlijk gewond. Signalement van den dader lang ongeveer 1.78 meter gekleed in bruin althans donker costuum, Schots geblokt overhemd, achterover gekampt haar, arbeiderstype pistool kaliber 6.35 mm." Een vaag signalement en geen naam. "Niet levensgevaarlijk gewond", lezen we. Er is melding van 1 dader.

Waarom ging het mis? Wie regelmatig series bekijkt als Silent Witness en andere niet als documentaire bedoelde crime-story's, leert al doende precies wat er aan de hand is geweest. Ons lichaam is in staat heel wat klappen op te vangen. Eén kogel kan dodelijk zijn, maar dan wel recht in het hart, of in de romp afgevuurd met een zwaar kaliber wapen. Het verzet maakte doorgaans gebruik van gemakkelijk te verstoppen lichte pistolen. Vervolgens heeft degene op wie de aanslag is gepleegd een kans van overleven, of in ieder geval voldoende uren om te kunnen vertellen wat hij of zij heeft gezien van de aanvallers. De aanslag werd doorgaans gepleegd met een kogel in de borststreek, omdat dit voldoende leek te zijn, en omdat het meest effectieve schot voor iemand die niet gewond is om te doden moeilijk af te vuren is. Een kogel in het hoofd is ook dodelijk van een licht wapen. Of de kogel gaat er dwars doorheen, of de kogel gaat in de schedel, en ketst aan de andere kant daarvan terug, om opnieuw een verwoestend spoor in de hersens te maken. Ook al gaat hij dan niet door het hoofd, juist daarom is het doelwit zeker dood. Maar wat doet het met je, als je zo'n schot afvuurt? Eén van de verzetsmensen uit Groningen vertrouwde mij ooit toe dat in zijn groep een verrader ter dood werd veroordeeld. Hij moest sterven, omdat hij zoveel anderen verried en nog ging verraden. Niemand durfde het aan. 'Geef mij dat pistool maar', zei hij. "*Ik scheut hum lieks veur de kop*". Tot op zijn oude dag kwam dat beeld dagelijks voor zijn ogen voorbij. Hij leed aan ernstige psychische problemen.

Van andere verzetsmensen, zoals Simon Schoon van de KP-Noord Drenthe, kregen Jan Naber en Albert Rozeman later het verwijt dat ze slechte schutters waren. Hij verwerkte dit in zijn boek over de KP-Noord Drenthe. Het was de eerste aanslag van Naber en Rozeman. Ze konden niet oefenen op schieten met de revolver, want het zou in de bossen waar ze ondergedoken zaten ver doorklinken. Dan nog het gegeven dat ze niet op het hoofd schoten. Anderzijds was de aanslag in zekere zin toch geslaagd: Hendrik de Kruijff was daarna bijzonder zwijgzaam. Hij stopte met zijn verraad. Hij verdween ook uit Drenthe. Zijn adres, Oosterhoutstraat 80, is afkomstig van de woonkaarten van de gemeente Assen. Daarop is ook aangegeven dat hij in september 1943 vertrok naar Arnhem.

HET PROCES, VERDEDIGING VAN DE KRUIJFF

Terug naar zijn proces, en d Provinciale Drentsche en Asser Courant van vrijdag 7 juni. Raadsman Haverkamp uit Groningen wees erop dat Hendrik de Kruijff geen sterk karakter had. Daarom is op hem de keus gevallen, toen men iemand voor de SD moest hebben. Desondanks had hij ook veel goeds gedaan. Er was een verweerschrift met 124 gevallen opgesomd, die allemaal voor hem pleitten. Het publiek was echter vooringenomen. Als je bij de SD was, was je getekend. Daar is De Kruijff nooit bovenuit gekomen. Hij had de hem gegeven opdrachten moeten weigeren, maar was daar niet sterk genoeg voor. In hoeverre was niet-weigeren strafbaar? Ook andere politiemannen hadden voor de SD gewerkt, en werden na de oorlog in ere hersteld?

Kort samengevat: Hij kon er ook niets aan doen, hij zat zo in elkaar, hij moest wel. Ook Hendrik de Kruyff zelf hield een pleidooi. We lezen:

“Hij wijst op zijn moeilijke positie, erkent dat hij fout geweest is, maar vraagt zijn collega’s, die thans nog in functie zijn, zich goed te realiseren dat ook zij dingen hebben gedaan die fout waren. De taak in het Asser corps noemt verdachte speciaal moeilijk, omdat het daar toen aan leiding ontbrak. Daaraan is het ook te wijten dat in dit corps zoveel offers zijn gebracht. Er zat toen geen ruggengraat in. Sprekende over zijn verweerschrift met 120 punten, zegt hij, dat hij piloten heeft voortgeholpen, ontvluchtingspogingen uit Westerbork heeft mee helpen bewerkstelligen, distributiebescheiden aan onderduikers heeft verstrekt en mensen uit de handen van de SD heeft weten te houden. Ik wil de straf aanvaarde, zo besluit hij, die het Hof mij oplegt. Bij voorbaat zeg ik dat ik niet in cassatie zal gaan. God, de Vader heeft mij behoed bij de aanslag, die men pleegde op mijn leven. Daardoor ben ik tot bezinning gekomen. Als U het thans nodig oordeelt dat ik voor mijn fouten met het leven boeten moet, dan leg ik mij daar bij neer. Ik hoop alleen dat men mijn vrouw en kinderen niet de daden aanrekent, waarvoor ik persoonlijk verantwoordelijk ben. Ik vraag excuus aan de Drentse bevolking voor hetgeen ik deed.”

Dr. Jan Ridderbos constateerde in zijn *“Kroniek van de Jodenvervolging te Assen”*, dat Hendrik de Kruyff zijn Joodse burens waarschuwde, toen ze weggevoerd zouden worden. Bekend is dat zelfs de grootste Nazi’s mensen hielpen, die vervolgd werden. Persoonlijk ken ik enkele situaties in en rond de gemeente Hoogeveen, waarbij pro-Duitse personen in de loop van de oorlog zich tevens inzetten voor onderduikers. Het hoort blijkbaar bij onze menselijke geest, dat we het nodig hebben om te onderhandelen met ons geweten en onze grenzen. Ook na een omslag in het leven, kan er goed worden gedaan. Voor ons beeld van Hendrik de Kruyff kunnen we denk ik kiezen tussen een gemanipuleerde zwakke persoonlijkheid, waarachter een held verborgen ging (wat de verdediging suggereerde) en een sterke manipulerende persoonlijkheid, die dat doorzette tot voor zijn rechters, en hen daarbij een miskende held voorhield, met zijn lange lijst met pluspunten. In ieder geval maakten de rechters een duidelijke keus: 20 jaar gevangenisstraf. En dat zonder dat zijn betrokkenheid bij de Shoah in Drenthe aan de orde kwam.

De Provinciale Drentsche en Asser Courant van 9 december 1949 bracht een vervolg op het drama: *“De beruchte Asser politiemans H. de Kruyff is een aanmerkelijk deel van de hem opgelegde gevangenisstraf kwijtgescholden. Hij werd destijds tot twaalf jaar gevangenisstraf met aftrek veroordeeld, terwijl hij bovendien voor vier strafbare feiten nog elk twee jaar gevangenisstraf kreeg, zodat zijn totale in de gevangenis door te brengen straf twintig jaar bedroeg. Bij wijze van gratie zijn hem nu de vier straffen van elk twee jaar kwijtgescholden. Wanneer De Kruyff zich verder ordentelijk in de gevangenis gedraagt, zal hij zich dus omstreeks augustus 1952 weer vrij man kunnen noemen.”*

Vervolgens is Hendrik de Kruyff uit het zicht verdwenen. In de naoorlogse kranten is tot nu toe niets over hem gevonden. Simon Schoon, van de Knokploeg-Noord Drenthe, heeft een boek geschreven met als titel de naam van zijn KP. Hij verweet Jan Naber en Albert Rozeman dat ze slechte schutters waren. “Wat jammer”, was zijn reactie toen hij hoorde dat hij De Kruyff de aanslag had overleefd. Het boek is verche-
nen in 1970. Hij schreef toen: *“Achteraf is het toch goed geweest, dat De Kruyff niet gedood is. Hij heeft namelijk zo de schrik te pakken gekregen, dat hij na herstel weinig*

of niets meer voor de SD gedaan heeft en zelfs tot inkeer is gekomen.” Ten eerste weten we niet zeker of hij nog wat voor de SD heeft betekend. Hij vertrok namelijk volgens de woningkaart van Assen in september 1943 naar Arnhem. Hij was dus ook toen al 'uit beeld'. Maar hoe gedroeg hij zich daar? Ten tweede is het wel helder dat volgens Simon Schoon, later een vooraanstaand medewerker van de Stichting 1940-1945, De Kruijff tot inkeer is gekomen, maar gelet op de afwezigheid van informatie is dat niet zeker, en kan het bij een mogelijke psychopaat ook gespeeld zijn geweest. Dit nog los van het feit dat men zijn rol bij de Jodenvervolging van 2 en 3 oktober 1943 niet kende. Hendrik de Kruijff is een boek waard. Met meer onderzoek.